

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО, КРИМІНОЛОГІЯ, КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО.
КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС, КРИМІНАЛІСТИКА ТА
СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА

УДК 343.13+378.147

DOI: <https://doi.org/10.33098/3083-726X.2026.1.33.206-223>

ДРУЖНЄ ДО ДІТЕЙ КРИМІНАЛЬНЕ ПРОВАДЖЕННЯ: КУДИ СЛІД
РУХАТИСЯ?

Басиста Ірина*

*професорка кафедри права імені академіка УАН о. Івана Луцького, докторка юридичних наук, професорка, ЗВО «Університет Короля Данила» (м. Івано-Франківськ, Україна) ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9707-7386>

Завдання дослідження полягає у тому, щоб з'ясувати окремі елементи механізму дотримання прав дітей, які у своїй сукупності та взаємодії покликані забезпечити дружнє до дітей кримінальне провадження. Встановлено, що важливо діяти в найкращих інтересах дитини. І йдеться не лише про дотримання вимог чинного законодавства, хоча і цей аспект не маловажливий, як і якість нормативних приписів. Авторкою аргументовано, що мова йде, передовсім, про створення дружнього для дитини (як для тієї, що у конфлікті із законом (підозрюваний, обвинувачений), так і для такої, що перебуває із ним у контакті (свідок, потерпілий) середовища у розумінні обладнаного приміщення згідно встановлених вимог та злагодженої роботи мультидисциплінарної команди, яка надає необхідну психологічну, медичну та іншу допомогу за першої потреби (навіть цілодобово). Констатовано, що це також про взаємну узгоджену спільну діяльність такої команди із законним представником, захисником дитини у перебігу провадження із дитиною слідчих (розшукових) та її загалом процесуальних дій. Поставлено за мету – розглянути згадані три складові цілісного механізму захисту прав дітей та напрацювати рекомендації для законодавця та органу досудового розслідування, прокурора щодо забезпечення напрямку дружнього до дітей кримінального провадження. Для досягнення вказаного було використано вибірку, метод case study, а також термінологічний, діалектичний та логічний методи. Доведено, що така теоретико-правова конструкція, як механізм захисту прав дітей включає кілька елементів, з яких щодо трьох (законодавство; створення дружнього до дітей середовища та залучення учасників мультидисциплінарної команди, як от за моделлю «Барнахус», а також забезпечення присутності та активності учасників кримінального провадження, без яких воно не повинно реалізовуватися щодо дітей, та які створюють його дружність) сформульовано авторські поради, які мали б у сукупності з напрацюваннями колег-науковців та виявленими недоліками у судовій практиці сформувати належний фундамент для подальших законодавчих кроків та їх реалізації у практичній діяльності із розслідування кримінальних правопорушень. Результати дослідження слугують приросту наукової доктрини, а також стануть у нагоді практикам, які здійснюють розслідування за участі дітей.

Ключові слова: педагог, психолог, лікар, мультидисциплінарна команда, законний представник, Барнахус, міжнародні стандарти дружнього до дітей кримінального провадження, досудове розслідування, судове провадження, механізм захисту прав дітей.

© Басиста І., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0

Басиста І. Дружнє до дітей кримінальне провадження: куди слід рухатися?. *Art of Justice*. Редакційно-видавничий відділ Університету Короля Данила, 2026. Вип. 1 (33). С. 206-223. DOI: <https://doi.org/10.33098/3083-726X.2026.1.33.206-223>

Постановка проблеми

Дружність кримінального провадження, то, передовсім, про дотримання прав дітей та створення належних передумов для мінімізації їх порушень. Також це про цілісний *механізм захисту прав дітей* (як тих, що перебувають у контакті із законом (свідки, потерпілі) так і тих, які перебувають із ним у конфлікті (підозрювані, обвинувачені, коли йдеться про застосування примусових заходів виховного характеру до неповнолітніх, які не досягли віку кримінальної відповідальності), який утворюють властиві лише йому елементи та який переслідує, як мінімум, трискладову мету, зокрема щодо відновлення порушеного права, неприпустимості його порушення у наступний раз (превентивний аспект) та вироблення для цього відповідних гарантій (Бараняк, Несімко, 2019, с. 68–75).

Серед елементів зазначеного механізму варто зосередитися на кількох із них, зокрема таких, як: *законодавство та його науковому аналізі задля покращення регламентації; створення дружнього до дітей середовища та участі у кримінальному провадженні учасників, які покликані забезпечити його дружність до дитини*. Звісно, що блок «законодавство» доволі складно фактично виділити, адже створити дружнє середовище у перебігу досудового розслідування та судового розгляду, у тому числі й за участю дитини, практично не можливо без належної нормативної бази, як і передбачити участь, забезпечити її та реально залучити тих учасників кримінального провадження, співпраця з якими забезпечать не лише належну процедуру розслідування та судового розгляду, а й її фактичну дружність до дитини.

Так як авторами задекларовані питання з огляду наказу від 22.07.2024 № 2176/5/501/176, яким затверджено новий Порядок реалізації пілотного проєкту «Програма відновного правосуддя за участю неповнолітніх, які є підозрюваними, обвинуваченими у вчиненні кримінального правопорушення»¹, та інформаційного листа Координаційного центру з надання правничої допомоги від 01.04.2026 № 001/06-07/788², не розглядалися, то ця наукова розвідка одним із своїх завдань передбачає, серед іншого, і актуалізацію елементів механізму захисту прав дітей у кримінальному провадженні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

До різних елементів механізму захисту прав дітей, зокрема і в розрізі кримінального провадження, зверталася ціла плеяда дослідників. О. Кайданович та А. Гутник цілком аргументовано стверджують, що сучасний стан війни формулює нові виклики у цій царині (Кайданович, Гутник, 2025). Глибинно досліджуючи сучасний стан досудового розслідування щодо неповнолітнього підозрюваного, О.Г. Литвиненко влучно помічає про важливість злагодженої діяльності суб'єктів, які здійснюють досудове розслідування та осіб, які беруть у ньому участь (лікарі, психологи, законні представники, педагоги, захисники та ін.), від яких напряму залежить стан дотримання прав неповнолітнього (Литвиненко, 2023, с. 5) і, звісно, дружність провадження до дитини. Про психологію і тактику спілкування з дітьми йдеться у спільному дослідженні Г.В. Савченко та її співавторів (Савченко, Маслюк, Фарафонова, 2020). Значна частина їхніх порад є

¹ Порядок реалізації пілотного проєкту «Програма відновного правосуддя за участю неповнолітніх, які є підозрюваними, обвинуваченими у вчиненні кримінального правопорушення»: затверджено спільним наказом Міністерства юстиції України, МВС та ОВП від 22.07.2024 № 2176/5/501/176. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1116-24#n3>

² Інформаційний лист від 01.04.2026 № 001/06-07/788 «Щодо неможливості малолітніх осіб брати участь у програмі відновного правосуддя у формі медіації». Координаційний центр з надання правничої допомоги. БПД. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/publications/Programa_BPD.pdf

важливими із позиції уникнення повторної травматизації дітей, зокрема, тих, які перебувають у конфлікті із законом.

Експертки цілком правильно підкреслювали про дискримінаційність процесуальних гарантій для дітей, які перебувають у контакті із законом (свідків, потерпілих) у порівнянні із гарантіями для дітей, які вчинили кримінальні правопорушення (перебувають у конфлікті із законом) (Правовий аналіз роботи, 2021, с.7–12). Автори також пропонували кроки для відшукування балансу та нівелювання виявленої кримінальної процесуальної дискримінації шляхом гармонізації національного законодавства до міжнародних стандартів ювенальної юстиції (Omarova, Vlasenko, 2022).

На рівні дисертації гармонізаційні процедури досліджувала М.В. Червінко та сформулювала низку важливих рекомендацій для справді дружнього до дітей кримінального провадження, ба більше, авторка спроектувала вимоги до осіб, які могли б забезпечити належний стан справ і були б здатні, до цієї діяльності (Червінко, 2023).

О.В. Капліна, О.П. Кучинська та О.М. Крукевич, серед іншого важливого, розробили механізм опитування дітей, які є свідками, уникаючи порушення їх прав та запропонували алгоритм запобігання завданню їм психологічної травми (Kaplina, Kuchynska, Krukevych, 2021, с. 268–276).

Звісно, що це далеко не повний перелік наукового приросту для опрацювання та взяття за основу для подальшого формулювання авторських рекомендацій щодо того, куди слід рухатися задля забезпечення насправду дружнього до дітей кримінального провадження. Але цими та й іншими дослідженнями точно закладено гідні наукові підвалини для продовження наукових пошуків у цій царині задля покращення стану справ у перебігу розслідування та судового розгляду кримінальних проваджень за участю дітей.

При всьому зазначеному науковому прирості, авторами не аналізувався сучасний стан справ, з огляду суттєвого поступу у впровадженні дружнього до дітей кримінального провадження, як результату майже півторарічного терміну дії нових Порядків, зокрема реалізації пілотного проєкту «Програма відновного правосуддя за участю неповнолітніх, які є підозрюваними, обвинуваченими у вчиненні кримінального правопорушення»¹ та пілотного проєкту щодо запровадження центрів захисту дитини (за моделлю Барнахус)² (2024).

Мета дослідження полягає не лише у аналізі ефективності чи її відсутності від впроваджених нових Порядків для налагодження насправду дружнього до дітей кримінального провадження, а й у детальному розгляді таких трьох складових цілісного механізму захисту прав дітей, як: законодавство, створення дружнього до дітей середовища та проблем участі у кримінальному провадженні учасників, які покликані забезпечити його дружність до дитини.

З огляду сформульованої мети поставлено такі **завдання**, як: охарактеризувати елементи механізму захисту прав дітей у кримінальному провадженні та напрацювати рекомендації для удосконалення чинного законодавства, яке повинно відповідати міжнародним стандартам дружнього до дітей кримінального провадження.

¹ Порядок реалізації пілотного проєкту «Програма відновного правосуддя за участю неповнолітніх, які є підозрюваними, обвинуваченими у вчиненні кримінального правопорушення»: затверджено спільним наказом Міністерства юстиції України, МВС та ОГП від 22.07.2024 № 2176/5/01/176 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1116-24#n3>

² Порядок реалізації пілотного проєкту щодо запровадження центрів захисту дитини (за моделлю Барнахус): затв. спільним наказом МЮ України, ОГП, МВС, Міністерства соц. політики України, МОЗ України від 26 липня 2024 року № 2218/5/180/523/352-Н/1306. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1151-24#Text>

Виклад основного матеріалу дослідження

I. Законодавство та його науковий аналіз задля покращення регламентації та дієвості. Звісно, що в першу чергу, мова йде про національне законодавство, зокрема Главу 38 КПК України, якою передбачені загальні правила кримінального провадження щодо неповнолітніх¹. Окремі аспекти цієї проблематики вже досліджувалися авторкою та цілою когортою науковців, йшлося і про слідчі ситуації при розслідуванні окремих злочинів (Нікітіна-Дудікова, Чорноус, 2022).

Зокрема про забезпечення прав дітей у перебігу кримінального провадження крізь призму наявних оцінних понять, якими перенасичена глава 38 КПК України (вони наявні у ч. 2 ст. 484, п. 1, 3 ч. 1 ст. 485, п.п. 1, 2, 3 ч. 1 ст. 487, ч. 3 ст. 488, ч. 2 ст. 496 КПК²), вже розлоге йшлося у попередній публікації із проблематики щодо правових та соціально-психологічних засобів для зміни ситуації із злочинністю дітей та забезпечення їх прав у кримінальному провадженні (Basysta та ін., 2025, с. 8–22), де певна частина відповідей та пропозицій вже була обґрунтована. Так, ведучи мову про лаконічність і компактність кримінального процесуального закону, було сформульовано дві протилежні позиції: з одного боку, належна деталізація закону є запорукою однозначності його застосування, і, як наслідок, це легкий шлях до правової визначеності. З іншого боку – вона суттєво ускладнює роботу з кримінальним процесуальним законодавством, викликає необхідність постійного моніторингу відповідності фактичних обставин справи нормам закону, створює загрозу для дотримання прав учасників кримінального провадження, шаблонність, та провокує відсутність потреби глибинної інтелектуальної праці задля встановлення істини, виявлення причин і умов, які сприяли вчиненню кримінального правопорушення та їх усунення. Резюмовано, що оцінні поняття є певною правовою лакуною, зумовленою неможливістю нормативно-правової регламентації всіх можливих аспектів суспільних відносин, такою, що передбачає можливу варіативність дій уповноважених органів і правових наслідків, відштовхуючись від конкретних обставин справи, особливостей особи, щодо якої вони використовуються і на яку мають вплив і тому подібне. Оцінні поняття є невід’ємною складовою законодавства, нерозривно пов’язані з природною концепцією права і відходом від правового позитивізму (Basysta та ін., 2025, с. 14–17). Але наявна й заслужена наукова критика оцінних понять (Zelenko, 2021, с. 9–14). Є й проблеми у контексті дискреції органів правозастосування, а загалом загальновідомо, що правова визначеність нерідко (але і не завжди) перебуває у причинно-наслідковому зв’язку від оцінних понять. Вона, серед іншого важливого, необхідна для розуміння учасниками правовідносин, у нашому випадку дітьми, їх батьками (законними представниками у провадженнях), захисниками можливих наслідків своїх дій чи бездіяльності, як і уповноважених органів, які формують доказову базу та проводять розслідування, та тих учасників, які не маючи власного інтересу, залучаються уповноваженими суб’єктами до кримінального провадження (Basysta та ін., 2025, с. 14–17) тощо.

Так як у ході наукової дискусії також вже було обґрунтовано авторське переконання щодо вживання терміну «діти», а не «неповнолітні» та резюмовано про невідповідність термінології чинного КПК України (і не тільки його) ст. 1 ратифікованої Постановою

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012. Документ 4651-VI, редакція від 01.04.2026. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

² Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012. Документ 4651-VI, редакція від 01.04.2026. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

Верховної Ради України Конвенції про права дитини, яка унормовує, що *дитиною* є будь-яка людська істота, яка не досягла 18-річного віку¹, то вже вкотре підкреслено, що термін неповнолітні, який вживається в українському кримінальному та процесуальному законодавствах, Цивільному кодексі України (див. ст.ст. 32, 33, 34, 35 та багатьох ін.)² тощо мав би бути приведений у відповідність до міжнародно-правового викладу, зокрема Декларації прав дитини³, Європейської конвенції про здійснення прав дітей⁴, Конвенції про права дитини⁵, Керівних принципів Комітету міністрів Ради Європи щодо правосуддя, дружнього до дитини⁶. При цьому, покликаючись та цитуючи положення національного кримінального процесуального законодавства, у тому числі і на шпальтах цієї статті, дотримано наявної у ньому термінології, а в інших випадках – вжито термін «діти».

Важливі *процесуальні аспекти*, в розрізі *кримінальної процесуальної регламентації* та *дотримання міжнародних вимог вербального отримання інформації*, отримали висвітлення у наукових дослідженнях І.В. Гловюк, а також О. Дроздова та В. Мельченко. Зокрема, серед іншого важливого, йшлося про кореляцію у кримінальному провадженні міжнародних стандартів опитування дітей-жертв і дітей-свідків та вимог національного законодавства та про удосконалення окремих норм чинного КПК України щодо допиту свідка та потерпілого, які є неповнолітніми (Гловюк, Дроздов, Мельченко, 2022, с. 53–75) тощо.

Своєю чергою Т.Г. Фоміна фахово продовжила наукову естафету авторів, глибинно проаналізувала науковий приріст за країні п'ять років (Духневич, Карпінська, 2020, с. 79–85; Роскошна, 2021; Сіроткіна, 2021) (при цьому не оминувши увагою дослідження датовані, як до 2012 року, так і після цієї дати – вступу в дію чинного КПК України) щодо *обґрунтування доцільності медіації у кримінальному провадженні за участю неповнолітнього* та цілком вірно та аргументовано підкреслила, що «...незважаючи на відсутність законодавчого підґрунтя, наша країна все ж має досвід застосування процедури медіації у кримінальному провадженні щодо неповнолітніх. Із 2019 р. в Україні реалізується пілотний проєкт, який засвідчив позитивні результати у цьому напрямі, – «Програма відновлення неповнолітніх, які є підозрюваними у вчиненні кримінального правопорушення»⁷. Проєкт передбачав поширення своєї дії на дітей, які чинили нетяжкі злочини чи кримінальні проступки, а у його основу було поміщено ідею відновних підходів. Також пропонувалося Проєктом залучення як посередника адвоката із Центру безоплатної вторинної правової допомоги. Що примітно та важливо, то вимога до такого адвоката – проходження навчання з реалізації Програми відновлення для неповнолітніх підозрюваних (Фоміна, 2022, с. 104–114). У продовження варто зазначити, по-перше, що аналізований пілотний Проєкт вже втратив чинність 12.08.2024⁸, але спільним наказом Міністерства юстиції України, МВС та ОГП від 22.07.2024 № 2176/5/501/176 затверджено новий Порядок реалізації пілотного проєкту «Програма відновного правосуддя за участю неповнолітніх, які є підозрюваними, обвинуваченими у вчиненні кримінального

¹ Конвенція про права дитини. (1989, Листопад). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text

² Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

³ Декларація прав дитини. (1959, Листопад). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_384#Text

⁴ Європейська конвенція про здійснення прав дітей. (1996, Січень). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_135#Text

⁵ Конвенція про права дитини. (1989, Листопад). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text

⁶ Керівні принципи Комітету міністрів Ради Європи щодо правосуддя, дружнього до дитини. (2010, Листопад). URL: <https://rm.coe.int/16804c2188>

⁷ Про реалізацію пілотного проєкту «Програма відновлення для неповнолітніх, які є підозрюваними у вчиненні кримінального правопорушення»: Наказ М-ва юстиції України, Ген. прокуратури України від 21.01.2019 № 172/5/10 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0087-19>

⁸ Про визнання таким, що втратив чинність, наказу МЮ, ГПУ від 21 січня 2019 року № 172/5/10: Наказ Міністерства юстиції, Офісу Генерального прокурора № 2175/5/175 від 22.07.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1117-24#Text>

правопорушення»¹, який чинний. По-друге, на сьогодні маємо рекомендацію від Координаційного центру з надання правничої допомоги у інформаційному листі від 01.04.2026 № 001/06-07/788, адресованому НААУ, де роз'яснено неможливість участі малолітніх осіб у Програмі відновного правосуддя у формі медіації². Фахівцями Координаційного центру з надання правничої допомоги проведено аналіз нового Порядку, Закону «Про медіацію» та Цивільного кодексу України³ на предмет порівняння цивільної дієздатності малолітніх і неповнолітніх осіб. Встановлено, що малолітня особа не може бути стороною медіації, бо «...фізична особа, яка не досягла чотирнадцяти років має лише часткову цивільну дієздатність, зокрема, може вчиняти дрібні правочини, а не юридичні правочини, які мають місце при медіації. Неповнолітня особа віком від 14 років вже має право вчиняти правочини за згодою батьків (усиновлювачів) або піклувальників, тому й сторонами медіації в межах Програми можуть бути лише неповнолітні особи віком від 14 до 18 років з числа підозрюваних, обвинувачених або потерпілих, причому за обов'язкової письмової згоди їх законних представників. При цьому законний представник не набуває статусу сторони медіації замість дитини» (Роз'яснення НААУ, 2026).

Вузько-процесуальну, але дуже важливу проблематику в розрізі удосконалення чинного кримінального процесуального законодавства задля впровадження дружніх до дітей, як учасників кримінального провадження в статусі свідків та потерпілих, процедур та методик, розглядали О.М. Броневицька (Броневицька, 2021, с. 83–89) та ця ж авторка спільно із В.В. Рогальською (Рогальська, Броневицька, 2023, с. 165–169). Запропоновано процесуальне інтерв'ювання дітей із застосуванням протоколу NICHD. Цими дослідницями констатовано, що зазначена методика, яка докладно описана в кількох публікаціях професора Лемба та інших знаних закордонних науковців, охоплює всі етапи процесуального інтерв'ю, а сам протокол NICHD широко використовується у перебігу опитування дітей-свідків. Важливо, що його застосування насправді є тим кроком, який забезпечує дружність опитування, адже при його розробці враховано розвиткові аспекти дітей, їх нестійкість до різних впливів, відновлювальні процеси пам'яті дітей, лінгвістичні здібності та мінімізацію наслідків від отриманої травми (Рогальська, Броневицька, 2023, с. 165–169). Отож йдеться про реальний, апробований та дієвий інструмент для вербального отримання інформації від дитини, яка є учасником кримінального провадження – свідком чи потерпілим. Авторками описано і алгоритм допиту за методикою процесуального інтерв'ю по вищезазначеному протоколу (Рогальська, Броневицька, 2023, с. 165–169), який цілком може бути придатним, як окрема і результативна методика навіть за умов чинного кримінального процесуального законодавства.

Вдалу спробу об'єднати не лише наявний науковий приріст щодо стану і перспектив дружності для дітей кримінального провадження, а й проаналізувати стан забезпечення українським законодавцем належних умов для реалізації такого кримінального провадження та юридичних промахів, здійснила М.В. Червінко та у кінцевому результаті у 2023 році захистила власну дисертацію (Червінко, 2023). Ця науковиця глибинно досліджувала й судову практику, яка, звісно, є лакмусом для ідентифікації прогалин законодавства, та свої пропозиції щодо нагальної необхідності покращення кримінального

¹ Порядок реалізації пілотного проєкту «Програма відновного правосуддя за участю неповнолітніх, які є підозрюваними, обвинуваченими у вчиненні кримінального правопорушення»: затверджено спільним наказом Міністерства юстиції України, МВС та ОГП від 22.07.2024 № 2176/5/501/176 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1116-24#n3>

² Інформаційний лист від 01.04.2026 № 001/06-07/788 «Щодо неможливості малолітніх осіб брати участь у програмі відновного правосуддя у формі медіації». Координаційний центр з надання правничої допомоги. БПД. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/publications/Programa_BPD.pdf

³ Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003. Документ 435-IV, редакція від 05.10.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

процесуального законодавства вдало ілюструвала практичними прикладами, які виокремлені за наслідками проведеного нею аналізу судових рішень (Червінко, 2021, с. 85–89).

І насамкінець, завершуючи розгляд такого із елементів механізму захисту прав дітей, як законодавство та стану його наукового аналізу, не можу оминати увагою авторський аналіз Порядку реалізації пілотного Проєкту імплементації міжнародних стандартів правосуддя, дружнього до дитини, у практичну діяльність¹, як чинного національного дороговказу про те, куди і як слід рухатися. Так, І.П. Зінковський, серед іншого важливого, приділяє чимало уваги аналізу окремих пунктів вказаного Порядку². Цим дослідником вірно акцентовано, що Порядком унормовано вимоги та процедури, які іменуються «стандартами» та стосуються дітей, які перебувають, як у конфлікті, так і у контакті із законом (Зінковський, 2024, с. 531–536). Дослідник цілком аргументовано встановив ряд невідповідностей «стандартів» із вимогами чинного КПК України, як от щодо подання доказів особисто; умовної відсутності вікового цензу щодо потерпілого; ініціативного допиту дитини у контакті із законом за вимогами статті 225 КПК, врахування рекомендацій психологів щодо залучення (не залучення) чи заміни певної особи як законного представника чи обмеження його участі у процесуальних діях; призначення (його уникнення) щодо підозрюваного та потерпілого психіатричних експертиз тощо. Цей автор, підводячи підсумок резюмує, що Порядком не лише уточнено та деталізовано права дітей-потерпілих, а й означено такі міжнародні стандарти прав дитини, про які чинний КПК України мовчить. Не маючи сумніву у прогресивній ролі Порядку, дослідник виокремлює й ті його пункти, які вступають у протиріччя з положеннями чинного КПК України або ж наявні певні процесуальні недомовки, як от щодо статусу, у якому мав би допитуватись психолог та якої процесуальної форми мали б набувати його рекомендації, участі законного представника при провадженні окремих процесуальних дій тощо (Зінковський, 2024, с. 535).

II. Дружнє до дітей середовище: що для його забезпечення вже зроблено?

Серед низки складових цього блоку зосередимося на місці, де дитині буде комфортне залучатися до провадження процесуальних дій та застосовуваній методиці спілкування із дитиною. Звісно, що йдеться про провадження процесуальних дій не лише за місцем здійснення досудового розслідування, а зокрема, загалом про умови, дружні до дитини: а) в спеціально облаштованому приміщенні, б) в іншому місці за погодженням особи, яка бере участь у слідчій (розшуковій) дії, в) на базі спеціально облаштованих приміщень центрів з надання безоплатної правової допомоги, г) в приміщенні органу досудового розслідування, дізнання, прокуратури тощо. Йдеться і про використання можливостей здійснення дистанційного кримінального провадження, про що розлоге вже також неодноразово йшлося (Щур, Басиста, 2022, с. 242–267), про допит дітей, які є свідками чи потерпілими за правилами статті 225 КПК України та створення середовища вільного від примусу, як от «Зелена кімната» чи модель «Барнахус» (модель є застосовною для певної цільової групи, визначені умови для скерування в «Барнахус» та типи кримінальних правопорушень (Правовий аналіз роботи, 2021, с. 7–10)), яке, звісно не вичерпується певною локацією, її обладнанням, застосовною методикою спілкування, а надважливе місце займатимуть фахівці, мультидисциплінарна команда, яка працюватиме із дитиною,

¹ Порядок реалізації пілотного проєкту імплементації міжнародних стандартів правосуддя, дружнього до дитини, у практичну діяльність: затверджено наказом ОГП, МВС, МЮ, Міністерства соц. політики 01 червня 2023 року № 150/445/2077/5/187. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0150905-23#Text>

² Порядок реалізації пілотного проєкту імплементації міжнародних стандартів правосуддя, дружнього до дитини, у практичну діяльність: затверджено наказом ОГП, МВС, МЮ, Міністерства соц. політики 01 червня 2023 року № 150/445/2077/5/187. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0150905-23#Text>

про що більш розлоге піде мова згодом. При цьому, і обладнаному приміщенню слід приділити увагу, адже це фундамент з огляду рівня матеріально-технічного забезпечення.

Якщо про психологічні особливості роботи з дітьми за методикою «Зелена кімната», про обладнання таких приміщень, про використання цієї методики при збиранні та оцінці інформації йдеться, як мінімум, крайні 15 років (Левченко, Євсюкова, 2012; Методичні рекомендації, 2021), то модель «Барнахус» є відносно новою (Модель «Барнахус», 2022; Боротьба з насильством щодо вразливих груп, 2018; Остаточний звіт, 2018), але застосовною і поширюваною. Звісно, що стан національного законодавства потенційно впливає на функціонування цієї моделі в Україні, про що йшлося у відповідних звітах ще у 2018 році (Боротьба з насильством щодо вразливих груп, 2018; Остаточний звіт, 2018), а у 2021 році оприлюднено черговий правовий аналіз роботи такої моделі в Україні (Правовий аналіз роботи, 2021). У цьому аналізі актуалізовано, що Данія та Словенія задля захисту процесуальних прав потерпілих, свідків та забезпечення безперебійної роботи моделі «Барнахус» обрали шлях розроблення й ухвалення окремого закону про «Барнахус». А такі країни, як Ісландія та Норвегія пішли іншим шляхом – передбачили у своїй законах про кримінальні процедури (провадження) та слідчі опитування використання моделі «Барнахус» прокуратурою та поліцією (Правовий аналіз роботи, 2021, с. 7–8). А от, що відбувається в Україні, чи наявний реальний поступ?

Начебто так загалом виглядає, що ми рухаємося у правильному напрямку. У завершенні 2023 року суддя Верховного Суду розповідала, що з моменту запровадження в Україні моделі «Барнахус» суди ухвалили вже понад 100 рішень про надання дозволу на допит дитини з приміщень центрів захисту та соціально-психологічної підтримки дітей, які постраждали від насильства або стали його свідками (Про результати впровадження моделі «Барнахус», 2023). Але, якщо заглибитися у цю проблематику, то ситуація є дещо менш оптимістичною, судячи із конкретних судових рішень, результатів наукових оглядів та оприлюднених підсумків використання цієї моделі в Україні.

Так, І.В. Гловюк у 2025 році у межах експертного коментаря щодо дотримання стандартів Ланцаротської конвенції, серед іншого важливого констатувала, що цей стандарт опитування згідно зі згаданою Конвенцією до КПК України не впроваджено. Дослідниця наполягає, що слід «закріпити норму стосовно проведення допиту та отримання пояснень від дитини у спеціально обладнаному та прилаштованому для цих цілей приміщенні (крім випадків об'єктивної неможливості забезпечення такого приміщення за умови, якщо це не зашкодить інтересам дитини)» (Гловюк, 2025). При цьому часткове впровадження І.В. Гловюк встановила щодо 36 та 41 стандартів Порядку реалізації пілотного проекту імплементації міжнародних стандартів правосуддя, дружнього до дитини, у практичну діяльність та впровадження до Порядку реалізації пілотного проекту щодо запровадження центрів захисту дитини (за моделлю Барнахус) (Гловюк, 2025). Слідуючи із аналізу судових рішень ця дослідниця вірно резюмує про те, що не дивлячись на чималу кількість ухвал слідчих суддів про допити дітей із застосуванням методики «Зелена кімната» та моделі «Барнахус», а також загалом у порядку ст. 225 КПК України, позиція Касаційного кримінального суду Верховного Суду є такою, що незастосування таких «спеціальних способів проведення допиту чи опитування» (у рішенні суду йшлося лише про «Зелену кімнату» про невикористання якої скаржився захисник) (Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС, 2024), які судом охарактеризовано як такі, що носять «... виключно методичний характер» (Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС, 2024), не є істотним порушенням вимог КПК України (Гловюк, 2025). І, очевидно, із таким судовим підходом та станом справ у цій

царині доведеться нам зустрічатися допоки до чинного КПК не буде унесено відповідних доповнень щодо проведення допиту (отримання показань) дитини у спеціально обладнаному та прилаштованому для цих цілей приміщенні. Тому й слід погодитися із точкою зору І.В. Гловюк та підтримати її пропозицію, яка вище вже наведена. У іншому ж випадку, пілотні проєкти залишаться лише гарними спробами, які вичерпавши відведені на їх реалізацію фінансові ресурси та часові рамки, аналізуватимуться лише на шпальтах наукових оглядів та, можливо, в розділах щодо генези досліджень, що загалом не погано. Але дуже не хотілося б, щоб лише цим вичерпалися неймовірно потрібні, а особливо у час війни в Україні, коли щодо дітей крім злочинів загально-кримінальної спрямованості вчиняються і серйозні міжнародні злочини, ініціативи запровадження на правду дружнього до дітей кримінального провадження через створення дружнього середовища у розумінні, у даному випадку, локації та приміщення, у яких працюють із дітьми.

Своєю чергою підсумки правового аналізу роботи моделі «Барнахус» в Україні містять цілу низку рекомендацій, адже не було досягнуто запланованої комплексної мети їх створення – змоги надання ефективної соціальної, психологічної, правничої, домедичної допомоги. Частина із поставлених завдань, починаючи з 2021 року досі не реалізовані, зокрема і ті, які стосуються обладнання та технічного оснащення (Правовий аналіз роботи, 2021). Ба більше, станом на початок 2026 року, на жаль, досі не у всіх регіонах такі Центри запрацювали. При цьому, у липні 2024 року затверджено Порядок реалізації пілотного проєкту щодо запровадження центрів захисту дитини (за моделлю Барнахус)¹, де значиться, що умовами створення Центрів є, серед іншого важливого, наявність необхідної матеріально-технічної бази, зокрема приміщень, які відповідають санітарно-гігієнічним нормам і вимогам пожежної безпеки та безпеки дітей, в тому числі дітей з інвалідністю та інших маломобільних груп населення (доступність будівлі (споруди) та приміщень Центру, прилеглої до нього території)². Можливість розпочати роботу Центру залежить від виконання Критеріїв, які є додатком 1 до Примірного положення про Центр³, яке, своєю чергою, містить перелік основних завдань. Серед них йдеться про створення для дітей безпечних умов перебування, а також умов для проведення процесуальних дій (слідчих (розшукових), експертиз), надання медичної допомоги тощо⁴. Відповідно у додатку №1 до Примірного положення про Центр захисту дитини (за моделлю Барнахус) прописані по групах чіткі критерії готовності до роботи Центру захисту дитини (за моделлю Барнахус)⁵. Тут йдеться про наявність необхідної матеріально-технічної бази, спеціального обладнання для проведення слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій (наявність мінімум двох мікрофонів для забезпечення запису основного звуку (з кожним мікрофоном використовується малий попередній підсилювач для підняття сигналу до нормального

¹ Порядок реалізації пілотного проєкту щодо запровадження центрів захисту дитини (за моделлю Барнахус): затв. спільним наказом МЮ України, ОГП, МВС, Міністерства соц. політики України, МОЗ України від 26 липня 2024 року № 2218/5/180/523/352-Н/1306. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1151-24#Text>

² Порядок реалізації пілотного проєкту щодо запровадження центрів захисту дитини (за моделлю Барнахус): затв. спільним наказом МЮ України, ОГП, МВС, Міністерства соц. політики України, МОЗ України від 26 липня 2024 року № 2218/5/180/523/352-Н/1306. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1151-24#Text>

³ Критерії готовності Центру захисту дитини (за моделлю Барнахус) до роботи». додаток №1 до Примірного положення про Центр захисту дитини (за моделлю Барнахус): Затверджено Наказом МЮ, ОГП, МВС, Міністерства соц. політики, МОЗ від 26 липня 2024 року № 2218/5/180/523/352-Н/1306. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1151-24#Text>

⁴ Примірне положення про Центр захисту дитини (за моделлю Барнахус). Додаток до Порядку реалізації пілотного проєкту щодо запровадження центрів захисту дитини (за моделлю Барнахус): Затверджено Наказом МЮ України, ОГП, МВС, Міністерства соц. політики, МОЗ від 26 липня 2024 року № 2218/5/180/523/352-Н/1306. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1151-24#Text>

⁵ Критерії готовності Центру захисту дитини (за моделлю Барнахус) до роботи». додаток №1 до Примірного положення про Центр захисту дитини (за моделлю Барнахус): Затверджено Наказом МЮ, ОГП, МВС, Міністерства соц. політики, МОЗ від 26 липня 2024 року № 2218/5/180/523/352-Н/1306. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1151-24#Text>

рівня аудіовходу), наявність вмонтованих додаткових мікрофонів на стіні, щоб забезпечити кращий запис, наявність двох або більше стаціонарних камер тощо¹.

І у завершенні питання слід резюмувати, що так як відповідно до пункту 12 Порядку реалізації пілотного проєкту щодо запровадження центрів захисту дитини (за моделлю Барнахус)² «у Центрі проводяться слідчі (розшукові) та процесуальні дії, що повинно відповідати вимогам КПК України»³, то й вище наведений перелік критеріїв готовності Центру не має права бути проігнорованим чи обмежитися формальним підходом виконавців. Бо, для прикладу, коли йдеться про камери, запис, збереження інформації, то на перспективу слід розуміти важливість цієї технічної складової, адже заради уникнення численних опитувань дитини на досудовому розслідуванні, а згодом у судовому розгляді, створюються умови, серед іншого, і для дотримання кримінальних процесуальних вимог щодо запису опитування на етапі досудового розслідування, який потім представляють на судовому слуханні. Якщо процедура, за якою проводять опитування, поганої якості та/чи перешкоджає праву сторони захисту ставити запитання дитині тощо, вона може бути оскаржена через недотримання стандартів із погляду процедури, участі та змісту (Правовий аналіз роботи, 2021, с.24).

III. Участь у кримінальному провадженні учасників, які покликані забезпечити його дружність до дитини

Діти, які залучені до кримінального провадження можуть перебувати у різних процесуальних статусах, як от свідки, потерпілі, підозрювані, обвинувачені. Є й такі ситуації, коли йдеться про застосування примусових заходів виховного характеру до неповнолітніх, які не досягли віку кримінальної відповідальності. Частина 1 статті 227 КПК України передбачає забезпечення участі законного представника, педагога або психолога, а за необхідності – лікаря при проведенні слідчих (розшукових) дій за участю малолітньої або неповнолітньої особи⁴. Стаття 59 КПК України, серед іншого, вимагає участі у процесуальній дії законного представника разом із потерпілим, який є неповнолітнім, а стаття 44 КПК України – законного представника неповнолітнього підозрюваного, обвинуваченого. Обов'язковою є й участь захисника щодо осіб, які підозрюються або обвинувачуються у вчиненні кримінального правопорушення у віці до 18 років (п.1 ч.2 ст. 52 КПК України) та щодо осіб, стосовно яких передбачається застосування примусових заходів виховного характеру (п.2 ч.2 ст. 52 КПК України)⁵.

Із цього приводу О. В. Пчеліна та Т. Г. Фоміна цілком аргументовано радять законодавцю розширити перелік тих осіб, які можуть залучатися як законні представники, а також правильне унормування заміни законного представника у ситуації конфлікту інтересів чи з інших причин (Пчеліна та Фоміна, 2025, с.111).

Для того щоб йшлося про те, що насправду забезпечено дружнє для дитини середовище, не буде достатнім обмежитися лише формальним залученням перелічених учасників кримінального провадження. Ще у 2021 році експерти радили не применшувати

¹ Критерії готовності Центру захисту дитини (за моделлю Барнахус) до роботи». додаток №1 до Примірного положення про Центр захисту дитини (за моделлю Барнахус): Затверджено Наказом МЮ, ОГП, МВС, Міністерства соц. політики, МОЗ від 26 липня 2024 року № 2218/5/180/523/352-Н/1306. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1151-24#Text>

² Порядок реалізації пілотного проєкту щодо запровадження центрів захисту дитини (за моделлю Барнахус): затв. спільним наказом МЮ України, ОГП, МВС, Міністерства соц. політики України, МОЗ України від 26 липня 2024 року № 2218/5/180/523/352-Н/1306. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1151-24#Text>

³ Порядок реалізації пілотного проєкту щодо запровадження центрів захисту дитини (за моделлю Барнахус): затв. спільним наказом МЮ України, ОГП, МВС, Міністерства соц. політики України, МОЗ України від 26 липня 2024 року № 2218/5/180/523/352-Н/1306. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1151-24#Text>

⁴ Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012. Документ 4651-VI, редакція від 01.04.2026. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

⁵ Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012. Документ 4651-VI, редакція від 01.04.2026. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

роль самої дитини при залученні таких учасників, а також із належною мірою відповідальності вивчати особу законного представника з огляду дотримання ним інтересів дитини, а не власних, які суперечать інтересам дитини (у такому разі має йтися про його заміну) (Правовий аналіз роботи, 2021, с. 21).

Також судьями підкреслювалося, що «під час збройного конфлікту кількість психологічних травм у дорослих та дітей значно збільшилася, тому застосування методики «Барнахус» в судових провадженнях є важливим (Про результати впровадження моделі «Барнахус», 2023). Отож, якщо йдеться про модель «Барнахус», то тут має бути ініціативною роль «контактної особи» для дитини та законного представника для надання й роз'яснення інформації про процедури в «Барнахусі», наступні кроки та права потерпілої тощо (Правовий аналіз роботи, 2021, с. 21). У 2024 році у Порядку реалізації пілотного проєкту щодо запровадження центрів захисту дитини (за моделлю Барнахус) передбачено повноваження координатора міждисциплінарної команди, яким є директор Центру захисту дитини (за моделлю Барнахус) або ж керівник (завідувач) структурного підрозділу, який у межах пілотного проєкту забезпечує виконання Центром покладених на нього завдань щодо забезпечення дружнього до дитини середовища¹. Важливо зазначити, що вести мову про готовність Центру до роботи та створення належних до цього умов, судячи із затверджених Критеріїв готовності², з огляду залучених фахівців, можна лише коли призначені на посади керівник, психолог та фахівець із соціальної роботи (див. п. 2 Критеріїв), всі ці особи пройшли тематичне навчання з питань діяльності Центру, проведення процесуальних дій з дитиною тощо, що підтверджується відповідним документом (див. п.3 Критеріїв), наявна мультидисциплінарна команда, що підтверджується укладеними меморандумами про співпрацю з ключовими партнерами, як от із центром з надання безоплатної правничої допомоги, із закладом охорони здоров'я, з іншими зацікавленими особами (див. п. 11 Критеріїв)³. Дозволяється для участі у слідчих (розшукових) та процесуальних діях залучати психолога, який не є співробітником Центру, якщо відсутня можливість залучити штатного⁴. У рамках пілотного проєкту діти разом із законним представником, при необхідності, можуть перебувати у Центрі цілодобово. Туди їх доправляють органи Національної поліції України, інші органи, що здійснюють досудове розслідування, місцеві органи виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та інші особи (за згодою), яким довіряє дитина (члени сім'ї, родичі, знайомі тощо) за згодою законного представника або з особистої згоди дитини (див. п.6 Порядку)⁵. Шляхом винесення постанови дізнавачем, слідчим та надісланням її координатору міждисциплінарної команди визначаються фахівці, спеціалісти із складу

¹ Порядок реалізації пілотного проєкту щодо запровадження центрів захисту дитини (за моделлю Барнахус): затв. спільним наказом МЮ України, ОГП, МВС, Міністерства соц. політики України, МОЗ України від 26 липня 2024 року № 2218/5/180/523/352-Н/1306. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1151-24#Text>

² Критеріїв готовності Центру захисту дитини (за моделлю Барнахус) до роботи». додаток №1 до Примірного положення про Центр захисту дитини (за моделлю Барнахус): Затверджено Наказом МЮ, ОГП, МВС, Міністерства соц. політики, МОЗ від 26 липня 2024 року № 2218/5/180/523/352-Н/1306. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1151-24#Text>

³ Критеріїв готовності Центру захисту дитини (за моделлю Барнахус) до роботи». додаток №1 до Примірного положення про Центр захисту дитини (за моделлю Барнахус): Затверджено Наказом МЮ, ОГП, МВС, Міністерства соц. політики, МОЗ від 26 липня 2024 року № 2218/5/180/523/352-Н/1306. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1151-24#Text>

⁴ Порядок реалізації пілотного проєкту щодо запровадження центрів захисту дитини (за моделлю Барнахус): затв. спільним наказом МЮ України, ОГП, МВС, Міністерства соц. політики України, МОЗ України від 26 липня 2024 року № 2218/5/180/523/352-Н/1306. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1151-24#Text>

⁵ Порядок реалізації пілотного проєкту щодо запровадження центрів захисту дитини (за моделлю Барнахус): затв. спільним наказом МЮ України, ОГП, МВС, Міністерства соц. політики України, МОЗ України від 26 липня 2024 року № 2218/5/180/523/352-Н/1306. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1151-24#Text>

міждисциплінарної команди, які братимуть участь у процесуальних діях на базі Центру (див. п.7 Порядку)¹.

Повертаючись до допиту дитини за правилами статті 225 КПК України, тобто під час досудового розслідування в судовому засіданні, виникає логічне питання щодо можливості (не можливості) дотримання спеціалізації судді, хоча і йдеться про допит дитини слідчим суддею. Важливо зауважити, що при судовому розгляді кримінальних проваджень за участю дітей, є вимога щодо судді такої ж спеціалізації (із здійснення кримінального провадження щодо неповнолітніх), досвід роботи якого становить понад 10 років та суддя повинен бути наділений високими морально-діловими та професійними якостями². Виходячи із такого стану справ, і не тільки, розділяю рекомендації щодо необхідності проведення спеціалізованих тренінгів, під час яких учасники зможуть обмінятися досвідом щодо взаємодії з неповнолітніми під час судового процесу (Про результати впровадження моделі «Барнахус», 2023). Це стане у нагоді назагал суддям, а також тим, які певний час виконують функції слідчого судді та здійснюють допити дітей за правилами статті 225 КПК України.

І насамкінець, важливо враховувати рекомендації щодо ролі і залучення судді, прокурора й адвокатів під час досудового опитування в «Барнахусі». Так виходить, що судячи із тексту Порядку реалізації пілотного проєкту щодо запровадження центрів захисту дитини (за моделлю Барнахус), суддя залишався за межами цієї моделі, бо передбачено «скоординовану взаємодію членів міждисциплінарної команди, слідчого, дізнавача, прокурора». Чи прийнятний такий стан справ? Експерти зауважують, що «у деяких країнах за опитуванням у «Барнахусі» наглядає суддя, а в інших – поліція/працівники прокуратури. Нещодавні зміни у законодавстві Великої Британії стосовно правосуддя щодо дітей передбачають потенційні альтернативи до перехресного допиту дітей у суді, зокрема віддалене слухання в «Барнахусі». Інший варіант передбачає спеціальний захід, через який дитина може бути опитана заздалегідь перед судом – зазвичай за кілька місяців до нього. Перехресне опитування записують і відтворюють для присяжних у день суду. Перед перехресним опитуванням відбувається слухання щодо основних правил, протягом якого адвокати ставлять потрібні запитання, а суддя вирішує, чи вони придатні й дружні до дітей» (Правовий аналіз роботи, 2021, с. 24).

Висновки

Отож, правильний слововжиток є важливим, особливо для правників, та має слідувати із дослідженої емпірики, доктринальних підходів, законодавчих положень, міжнародного досвіду тощо. Встановлено, що національному законодавцю варто дослухатися до порад науковців та привести термінологію у відповідність із положеннями Конвенції про права дитини і не тільки, уникаючи слововжитку «неповнолітній». Такий підхід, ще на етапі розробки чинного на сьогодні КПК України, мав би стати початком не лише уривчастої імплементації, яка почасти позбавлена практичного толку та сутнісного наповнення, а й одним із практичних кроків на шляху забезпечення майбутніх позитивних змін поведінкових аспектів дитини, яка у конфлікті із законом, через формування спільних об'єднувальних цілей, її соціалізації тощо.

¹ Порядок реалізації пілотного проєкту щодо запровадження центрів захисту дитини (за моделлю Барнахус): затв. спільним наказом МЮ України, ОГП, МВС, Міністерства соц. політики України, МОЗ України від 26 липня 2024 року № 2218/5/180/523/352-Н/1306. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1151-24#Text>

² Про суддоустрій та статус суддів: Закон України від 2.06.2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>

Констатовано, що у такій теоретико-правовій конструкції, як механізм захисту прав дітей, яка включає кілька елементів, немаловажну роль відіграють такі три із них, як законодавство; створення дружнього середовища та залучення учасників мультидисциплінарної команди, а також учасників кримінального провадження, без яких воно не повинно реалізовуватися щодо дітей та які забезпечують його дружність. Доведено, що якщо хоча б один елемент дасть збій, це може призвести до серйозних порушень прав дитини. Тому важливо не лише створити такий механізм, але й постійно його вдосконалювати, аналізувати його роботу, виправляти недоліки та адаптувати до нових викликів.

Встановлено, що переважаюча частини тих змін до чинного законодавства, які були і є спрямовані на уникнення травматизації дітей, які є учасниками кримінального провадження, мали на меті створення дружнього середовища, та пропагували імплементацію міжнародних стандартів правосуддя, дружнього до дитини, залучення дітей до медіації тощо, *впроваджувалися і впроваджуються як пілотні проекти*. Але ж, пілотні проекти, це не про постійність, бо вкотре вичерпавши відведені на їх реалізацію фінансові ресурси та часові рамки, вони аналізуватимуться лише на шпальтах наукових оглядів тощо. Потрібні, а особливо у час війни в Україні, коли щодо дітей крім злочинів загально-кримінальної спрямованості вчиняються і серйозні міжнародні злочини, законодавчі рішення, які унормують на постійній основі вище перелічені та досліджені іншими авторами ініціативи, які слугуватимуть подальшому розвитку такої теоретико-правової конструкції, як механізм захисту прав дітей.

Перспективи подальших наукових розвідок

Подальші дослідження можуть бути зорієнтовані на відслідковуванні ефекту від подальшого впровадження моделі «Барнахус», розвитку законодавства у цій царині та з'ясуванні значення вже розглянутих та інших складових механізму захисту прав дітей для налагодження дружнього до дітей кримінального провадження.

Список використаних джерел

1. Basysta, I., Balynska, O., Barannik, R., Kuchynska, O., & Shchur, B. (2025). Legal and socio-psychological means to address child delinquency and ensure their rights in criminal proceedings. *Social & Legal Studios*, 8(3), 8–22. <https://doi.org/10.32518/sals3.2025.08>
2. Kaplina, O.V., Kuchynska, O.P., & Krukevych, O.M. (2021). Interrogation of minor and juvenile witnesses in criminal proceedings: Current state and prospects for improvement. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 28(3), P. 268–276.
3. Omarova, A., & Vlasenko, S. (2022). International Standards of Juvenile Justice: Its Creation and Impact on Ukrainian Legislation. *Access to Just. E. Eur.*, 116. <https://doi.org/10.33327/AJEE-18-5.1-n000100/>
4. Zelenko I. (2021) Terminological pluralism evaluation concepts. *Scientific Notes. Series: Law*, 11, 9–14. <https://doi.org/10.36550/2522-9230-2021-11-9-14>
5. Адвокатам радять не направляти згоди на участь у Програмі відновного правосуддя в інтересах малолітніх. НААУ. БПД. 13.04.2026. https://unba.org.ua/news/11581-advokatam-radyat-ne-napravlyati-zgodi-na-uchast-u-programi-vidnovnogo-pravosuddya-v-interesah-malolitnih.html?fbclid=IwdGRzaARMC6JjbGNrBEwLYmV4dG4DYWVtAjExAHNyDGMGYXBwX2lkDDM1MDY4NTUzMTCyOAAABHvP56DrpTeWwHzcKfDzWTrco6mOzuofPTn4HVU3mFNzxrjuz1Droy-wN73U__aem_uC8WIdETzVZ9lbg5eBo1mw
6. Бараняк В. М., Несімко О. Д. Особливості механізму захисту прав людини у кримінальному провадженні. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Юридичні науки, 2019. №23, 68–75.
7. Броневицька О. М. Застосування протоколу NICHD при проведенні процесуального інтерв'ю дитини. *Кримінальна юстиція під час підготовки майбутніх суддів, прокурорів та слідчих в*

контексті європейських стандартів прав людини : зб. статей за матеріалами першої міжнар. конф. Львів, 2021. С. 83–89.

8. Гловюк І., Дроздов О., Мельченко В. Міжнародні стандарти опитування дітей-жертв і дітей-свідків та національне законодавство і практика: питання кореляції у кримінальному провадженні. Право України. 2022. №12. С. 53–75. DOI: 10.33498/loou-2022-12-053

9. Гловюк І.В. Експертний коментар стосовно клопотань про допит неповнолітніх за стандартами Ланцаротської конвенції та використання таких показань в суді. 2025. Юрфем. URL: <https://jurfem.com.ua/wp-content/uploads/2025/02/ЕКСПЕРТНИЙ-КОМЕНТАР-1.pdf>

10. Духневич А., Карпінська Н. Процедура медіації (примирення) у кримінальному провадженні щодо неповнолітнього. Історико-правовий часопис. 2020. № 1. С. 79–85. DOI: <https://doi.org/10.32782/2409-4544/2020-1/16>

11. Зелені кімнати: нормативно-правове забезпечення функціонування / К. Б. Левченко, М. В. Євсюкова ; за заг. ред. О. М. Бандурки та К. Б. Левченко. К. : ТОВ «Агентство «Україна», 2012. 24 с.

12. Зінковський І.П. Новелізація доказування у кримінальних провадженнях за участю неповнолітніх потерпілих та свідків. Аналітично-порівняльне правознавство. №3. 2024. С. 530–536. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.03.92>

13. Кайданович О., Гутник А. Від початку повномасштабного вторгнення представники країни-агресора активно намагаються втягувати молодь у реалізацію своїх планів. Дітей залучають до виконання різних завдань: фотографувати місця дислокації військових і техніки, вести відеозйомку прильотів ракет тощо 1.07.2025. URL: <https://justtalk.com.ua/post/ditina-uchasnik-zbrojnogo-konfliktu-verbuvannya-vidpovidalnist-reintegratsiya>

14. Литвиненко О.Г. Досудове розслідування щодо неповнолітнього підозрюваного: монографія. Київ: ВД «Дакор», 2023. 220 с.

15. Методичні рекомендації щодо організації роботи з дітьми за методикою «Зелена кімната» для слідчих та ювенальних поліцейських. (2021). Retrieved from <https://www.unicef.org/ukraine/media/16976/file/Green%20Room%20Methodology%20for%20Police%20Officers.pdf>

16. Модель «Барнахус» і впровадження в Україні. Збірка матеріалів із впровадження моделі «Барнахус» в Україні. Підготовлено за підтримки Представництва Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні. 52 с. URL: https://www.unicef.org/ukraine/media/21316/file/BARNAHUS_web_2.pdf

17. Нікітіна-Дудікова Г. Ю., Черноус Ю. М. Міжнародні та європейські стандарти правосуддя, дружнього до дитини, під час розслідування кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканості дітей. Нове українське право. 2022. № 2. С. 182–190. DOI: <https://doi.org/10.51989/NUL.2022.2.25>.

18. Остаточний звіт «Захист дітей від сексуальної експлуатації та насильства: Оцінка доцільності пілотування моделі «Барнахус» в Україні, проєкт, представлений за круглим столом на тему «На шляху до створення дорожньої карти для пілотування моделі «Барнахус» в Україні», лютий 2018 року.

19. Постанова колегії суддів Третьої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 17.01.2024 справа № 335/4038/22 (провадження № 51-6687км23). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116512355>

20. Правовий аналіз роботи моделі «БАРНАХУС» в Україні. Підготували Олівія Лінд Халдорссон і Тамара Бугаєць за дорученням Департаменту захисту прав дитини Директорату протидії дискримінації. 2021. URL: https://www.navs.edu.ua/images/news/img/2021/04/090421_9.pdf С.11-12

21. Про результати впровадження моделі «Барнахус» в Україні розповіла суддя ВС Надія Стефанів. 6.12.2023. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1521986/>

22. Проєкт «Боротьба з насильством щодо вразливих груп населення (жінок та дітей) в Україні». Остаточний звіт: «Захист дітей від сексуальної експлуатації та насильства, оцінка доцільності пілотування моделі «Барнахус» в Україні, січень 2018 року.

23. Пчеліна О.В., Фоміна Т. Г. Правосуддя, дружнє до дитини: міжнародно-правові орієнтири та національні виклики. Право і безпека. 2025. № 4. С.101-116. DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2025.4.08>

24. Рогальська В. В., Броневицька О. М. Повноваження слідчого судді у кримінальному провадженні під час проведення окремих слідчих (розшукових дій). *Правова позиція*, № 3 (40), 2023. С. 165–169. <https://doi.org/10.32782/2521-6473.2023-3.32>

25. Роскошна Н. Г. Медіація в концепції відновного правосуддя : дис. ... д-ра філософії : 081. Харків, 2021. 199 с.
26. Савченко Г. В., Маслюк А. М., Фарафонова А. О. Методичні матеріали до тренінгу «Психологічні особливості спілкування з малолітніми / неповнолітніми учасниками судового процесу». Київ: ТОВ «Абріс Прінт», 2020. 40 с.
27. Сіроткіна М. В. Теорія та практика реалізації права на компроміс у кримінальному процесі України. дис. д.ю.н., спец. 12.00.09. Київ: НАВС, Наук.-досл. інститут публічного права. 2021. 497 с.
28. Фоміна Т. Г. Медіація у кримінальному провадженні: новели законодавства та перспективи його вдосконалення. Право і безпека. 2022. № 1 (84). С. 104–114. <https://doi.org/10.32631/pb.2022.1.11>.
29. Червінко М. В. Аналіз стану дотримання міжнародних стандартів правосуддя, дружнього до дітей, судами м. Львова. Проблеми та стан дотримання і захисту прав людини в Україні : матеріали Міжнар.наук.-практ.конф., 20-21 серп. 2021 р. Львів : Західноукраїнська організація «Центр правничих ініціатив», 2021. С. 85–89.
30. Червінко М. В. Правове та організаційно-тактичне забезпечення кримінального провадження, дружнього до дитини. Дис. докт. філософії (081 – Право). Львівський державний університет внутрішніх справ, Львів, 2023. 301 с.
31. Щур Б.В., Басиста І.В. Судове провадження у режимі відеоконференції та трансляція з іншого приміщення, у тому числі, яке знаходиться поза межами приміщення суду: окремі підходи до розуміння та проблеми реалізації. Вісник Національної академії правових наук України. Том 29, № 3, 2022. С. 242–267. [https://doi.org/10.31359/jnalsu.29\(3\).2022.242-267](https://doi.org/10.31359/jnalsu.29(3).2022.242-267)

References

1. Basysta, I., Balynska, O., Barannik, R., Kuchynska, O., & Shchur, B. (2025). Legal and socio-psychological means to address child delinquency and ensure their rights in criminal proceedings. *Social & Legal Studios*, 8(3), 8–22. <https://doi.org/10.32518/sals3.2025.08> [in English].
2. Kaplina, O.V., Kuchynska, O.P., & Krukevych, O.M. (2021). Interrogation of minor and juvenile witnesses in criminal proceedings: Current state and prospects for improvement. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 28(3), P. 268–276. [in English].
3. Omarova, A., & Vlasenko, S. (2022). International Standards of Juvenile Justice: Its Creation and Impact on Ukrainian Legislation. *Access to Just. E. Eur.*, 116. <https://doi.org/10.33327/AJEE-18-5.1-n000100/> [in English].
4. Zelenko I. (2021) Terminological pluralism evaluation concepts. *Scientific Notes. Series: Law*, 11, 9–14. <https://doi.org/10.36550/2522-9230-2021-11-9-14> [in English].
5. Advokatam radiat ne napravlyaty zghody na uchast u Prohrami vidnovnoho pravosuuddia v interesakh malolitnikh [Lawyers are advised not to submit consent forms for participation in the Restorative Justice Programme for Minors. National Bar Association of Ukraine. Free legal aid]. 13.04.2026. https://unba.org.ua/news/11581-advokatam-radyat-ne-napravlyati-zgodi-na-uchast-u-programi-vidnovnogo-pravosuuddia-v-interesakh-malolitnih.html?fbclid=IwDGRzaARMC6JjbGNrBEwLYmV4dG4DYWVtAjExAHNyDGMGYXBwX2lkDDM1MDY4NTUzMTcyOAABHvP56DrpTeWwHzcKfDzWTrco6mOzuofPTn4HVVU3mFNzxrjuz1Droy-wN73U__aem_uC8WIdetZVZ9lbg5eBo1mw [in Ukrainian].
6. Baranyak, V. M., & Nesimko, O. D. (2019). Osoblyvosti mekhanizmu zakhystu prav liudyny u kryminalnomu provadzhenn [Peculiarities of the mechanism for protecting human rights in criminal proceedings]. *Bulletin of the National University «Lviv Polytechnic». Series: Legal Sciences*, (23), 68-75. [in Ukrainian].
7. Bronievitska, O. M. (2021, June, 11) Zastosuvannia protokolu NICHHD pry provedenni protsesualnoho interv'iu dytyny. Kryminalna yustytisiia pid chas pidhotovky maibutnikh suddiv, prokuroriv ta slidchykh v konteksti yevropeiskyykh standartiv prav liudyny : zb. statei za materialamy pershoi mizhnar. konf. [Application of the NICHHD protocol when conducting a procedural interview with a child. Criminal justice in the training of future judges, prosecutors and investigators in the context of European human rights standards: collection of articles based on the materials of the first international conference]. Lviv, pp. 83–89. [in Ukrainian].
8. Hlovyuk, I., Drozdov, O., Melchenko, V. (2022). Mizhnarodni standarty opytuvannia ditei-zhertv i ditei-svidkiv ta natsionalne zakonodavstvo i praktyka: pytannia koreliatsii u kryminalnomu provadzhenni [International standards for interviewing child victims and witnesses and national legislation and practice:

issues of correlation in criminal proceedings]. *Law of Ukraine*. №. 12. Pp. 53–75. DOI: 10.33498/louu-2022-12-053 [in Ukrainian].

9. Glovyuk, I.V. (2025). Ekspertnyi komentar stosovno klopotan pro dopyt nepovnolitnikh za standartamy Lantsarotskoi konventsii ta vykorystannia takykh pokazan v sudi [Expert commentary on motions to question minors in accordance with the standards of the Lanzarote Convention and the use of such testimony in court]. *Yurfem*. Retrieved from: <https://jurfem.com.ua/wp-content/uploads/2025/02/ЕКСПЕРТНИЙ-КОМЕНТАР-1.pdf> [in Ukrainian].

10. Dukhnevych, A., Karpinska, N. (2020). Protsedura mediatsii (prymyrennia) u kryminalnomu provadzhenni shchodo nepovnolitnoho. [Mediation (reconciliation) procedure in criminal proceedings involving minors]. *Historical and Legal Journal*. №. 1. Pp. 79–85. DOI: <https://doi.org/10.32782/2409-4544/2020-1/16> [in Ukrainian].

11. Zeleni kimnaty: normatyvno-pravove zabezpechennia funktsionuvannia [Green rooms: regulatory and legal support for their functioning] / K. B. Levchenko, M. V. Yevsyukova; edited by O. M. Bandurka and K. B. Levchenko. Kyiv: Ag. Ukraine LLC, 2012. 24 p. [in Ukrainian].

12. Zinkovsky, I.P. (2024). Novelizatsiia dokazuvannia u kryminalnykh provadzhenniakh za uchastiu nepovnolitnikh poterpylykh ta svidkiv. [Novelisation of evidence in criminal proceedings involving juvenile victims and witnesses]. *Analytical and comparative jurisprudence*. №. 3. Pp. 530–536. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.03.92> [in Ukrainian].

13. Kaidanovich O., Gutnik A (2025, July, 1). Vid pochatku povnomasshtabnoho vtorhennia predstavnyky krainy-ahresora aktyvno namahaiutsia vtiahuvaty molod u realizatsiiu svoikh planiv. Ditei zaluchaiut do vykonannia riznykh zavdan: fotohrafuvaty mistisia dyslokatsii viiskovykh i tekhniky, vesty videoziomku prylyotiv raket toshcho. [Since the start of the full-scale invasion, representatives of the aggressor country have been actively trying to involve young people in the implementation of their plans. Children are involved in various tasks: photographing the locations of military personnel and equipment, filming missile strikes, etc]. Retrieved from: <https://justtalk.com.ua/post/ditina-uchasnik-zbrojnogo-konfliktu-verbuvannya-vidpovidalnist-reintegratsiya> [in Ukrainian].

14. Litvinenko, O.G. (2023). Dosudove rozsliduvannia shchodo nepovnolitnoho pidozriuvanoho: monohrafiia. [Pre-trial investigation of a minor suspect: monograph]. Kyiv: VD ‘Dakor’. [in Ukrainian].

15. Metodychni rekomendatsii shchodo orhanizatsii roboty z ditmy za metodykoiu «Zelena kimnata» dlia slidchykh ta yuvenalnykh politseiskykh (2021). [Methodological recommendations for working with children using the Green Room method for investigators and juvenile police officers]. Retrieved from <https://www.unicef.org/ukraine/media/16976/file/Green%20Room%20Methodology%20for%20Police%20Officers.pdf> [in Ukrainian].

16. Model «Barnakhus» i vprovadzhennia v Ukraini. Zbirka materialiv iz vprovadzhennia modeli «Barnakhus» v Ukraini. Pidhotovleno za pidtrymky Predstavnytstva Dytiachoho fondu OON (IuNISEF) v Ukraini. [The Barnahus model and its implementation in Ukraine. Collection of materials on the implementation of the Barnahus model in Ukraine. Prepared by the Interagency Coordination Council on Juvenile Justice with the participation of experts Alla Blagaya, Pavlo Parkhomenko, ed. Olena Ruda, design. Olena Staranchuk, under the guidance of Inna Yurina, advisor to the Interagency Coordination Council on Juvenile Justice, and with the support of the United Nations Children's Fund (UNICEF) in Ukraine]. 52 p. Retrieved from: https://www.unicef.org/ukraine/media/21316/file/BARNAHUS_web_2.pdf [in Ukrainian].

17. Nikitina-Dudikova Hanna, Chornous Yuliia (2022) International and European standards of child-friendly justice in the investigation of criminal offenses against sexual freedom and sexual integrity of children. *New Ukrainian Law*. № 2. C. 182–190. DOI: <https://doi.org/10.51989/NUL.2022.2.25>. [in Ukrainian].

18. Ostatochnyi zvit «Zakhyst ditei vid seksualnoi ekspluatatsii ta nasylstva: Otsinka dotsilnosti pilotuvannia modeli «Barnakhus» v Ukraini, proiekt, predstavlenyi za kruhlym stolom na temu «Na shliakhu do stvorennia dorozhnoi karty dlia pilotuvannia modeli «Barnakhus» v Ukraini». [Final report ‘Protecting children from sexual exploitation and violence: Assessment of the feasibility of piloting the Barnahus model in Ukraine’, project presented at a round table on ‘Towards creating a roadmap for piloting the Barnahus model in Ukraine’], February 2018. [in Ukrainian].

19. Postanova kolehii suddiv Tretoi sudovoi palaty Kasatsiinoho kryminalnoho sudu Verkhovnoho Sudu vid 17.01.2024 sprava № 335/4038/22 (provadzhennia № 51-6687km23). [Resolution of the panel of judges of the Third Chamber of the Cassation Criminal Court of the Supreme Court dated 17 January 2024, case No. 335/4038/22 (proceedings No. 51-6687km23)]. Retrieved from: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116512355> [in Ukrainian].

20. Pravovyi analiz roboty modeli «BARNAKUS» v Ukraini. Pidhotuvaly Oliviia Lind Haldorsson, Tamara Bugayets za doruchenniam Departamentu zakhystu prav dytyny Dyrektoratu protydii dyskryminatsii. [Legal analysis of the BARNAHUS model in Ukraine. Prepared by Olivia Lind Haldorsson and Tamara Bugayets on behalf of the Child Rights Protection Department of the Directorate for Combating Discrimination]. 2021. Retrieved from: https://www.navs.edu.ua/images/news/img/2021/04/090421_9.pdf pp. [in Ukrainian].
21. Pro rezultaty vprovadzhennia modeli «Barnakhus» v Ukraini rozpovila suddia VS Nadiia Stefaniv. [Supreme Court Judge Nadiya Stefaniv spoke about the results of implementing the Barnahus model in Ukraine]. 6 December 2023. Retrieved from: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1521986/> [in Ukrainian].
22. Proiekt «Borotba z nasylstvom shchodo vrazlyvykh hrup naselennia (zhinok ta ditei) v Ukraini». Ostatochnyi zvit: «Zakhyst ditei vid seksualnoi ekspluatatsii ta nasylstva, otsinka dotsilnosti pilotuvannia modeli «Barnakhus» v Ukraini». [Project ‘Combating violence against vulnerable groups (women and children) in Ukraine’. Final report: ‘Protecting children from sexual exploitation and violence, assessing the feasibility of piloting the Barnahus model in Ukraine’], January 2018. [in Ukrainian].
23. Pchelina, O. V., Fomina, T. H. (2025) Child-Friendly Justice: International Legal Guidelines and National Challenges. *Law and Safety*, 99(4), 101–116. DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2025.4.08> [in Ukrainian].
24. Rohalska, V. V., Bronevytska, O. M. (2023) Povnovazhennia slidchoho suddi u kryminalnomu provadzhenni pid chas provedennia okremykh slidchykh (rozshukovykh dii). [Powers of the investigating judge in criminal proceedings during the conduct of individual investigators conducting individual investigative (search) actions]. *Legalposition*, 3 (40), 165–169. <https://doi.org/10.32782/2521-6473.2023-3.32> [in Ukrainian].
25. Roskosna, N. G. (2021). Mediatsiia v kontseptsii vidnovnoho pravosudivstva : dys. ... d-ra filosofii : 081. [Mediation in the concept of restorative justice: dissertation ... Doctor of Philosophy]. Kharkiv. [in Ukrainian].
26. Savchenko, G. V., Maslyuk, A. M., & Farafonova, A. O. (2020). Metodichni materialy do treninhu «Psykhologichni osoblyvosti spilkuvannia z malolitnimy / nepovnitnimy uchastnykamy sudovoho protsesu». [Methodological materials for the training “Psychological features of communication with minors/juvenile participants in the judicial process”]. Kyiv: Abris Print LLC. 40 p. [in Ukrainian].
27. Sirotkina, M. V. (2021). Teoriia ta praktyka realizatsii prava na kompromis u kryminalnomu protsesi Ukrainy. dys. d.i.u.n., spets. 12.00.09. Kyiv: NAVS, Nauk.-dosl. instytut publichnoho prava. [Theory and practice of exercising the right to compromise in criminal proceedings in Ukraine. Doctoral dissertation, specialisation 12.00.09. Kyiv: National Academy of Internal Affairs, Scientific Research Institute of Public Law] [in Ukrainian].
28. Fomina, T. H. (2022). Mediatsiia u kryminalnomu provadzhenni: novely zakonodavstva ta perspektyvy yoho vdoskonalennia. [Mediation in criminal proceedings: novelties of legislation and prospects for its improvement]. *Law and Safety*, 1(84), 104–114. <https://doi.org/10.32631/pb.2022.1.11>. [in Ukrainian].
29. Chervinko, M. V. (2021, August, 20–21) Analiz stanu dotrymannia mizhnarodnykh standartiv pravosudivstva, druzhnoho do ditei, sudamy m. Lvova. Problemy ta stan dotrymannia i zakhystu prav liudyny v Ukraini : materialy Mizhnar.nauk.-prakt.konf., 20-21 serp. 2021 r. Lviv : Zakhidnoukrainska orhanizatsiia «Tsentr pravnychkh initsiatyv». [Analysis of compliance with international standards of child-friendly justice by courts in Lviv. Problems and status of compliance with and protection of human rights in Ukraine: materials of the International Scientific and Practical Conference]. Lviv: Western Ukrainian Organisation ‘Centre for Legal Initiatives’, Pp. 85–89. <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/308834/300366> [in Ukrainian].
30. Chervinko, M. V. (2023). Pravove ta orhanizatsiino-taktychne zabezpechennia kryminalnoho provadzhennia, druzhnoho do dytyny. Dys. dokt. filosofii (081 – Pravo). Lvivskiy derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav. [Legal and organisational-tactical support for child-friendly criminal proceedings. Doctor of Philosophy thesis (081 – Law)]. Lviv State University of Internal Affairs, Lviv. [in Ukrainian].
31. Bohdan, V. Shchur, & Iryna V. Basysta (2022). Sudove provadzhennia u rezhymi videokonferentsii ta transliatsiia z inshoho prymishchennia, u tomu chysli, yake znakhodytsia poza mezhamy prymishchennia sudu: okremi pidkhody do rozuminnia ta problemy realizatsii. [Court proceeding in a video-conference mode and broadcasting it from other rooms, including those outside the court premises: specific approaches for understanding and the problems of implementation]. *Journal of*

the National Academy of Legal Sciences of Ukraine, (3), 242-267. [https://doi.org/10.31359/jnalsu.29\(3\), 242-267](https://doi.org/10.31359/jnalsu.29(3), 242-267) [in Ukrainian].

CHILD-FRIENDLY CRIMINAL PROCEEDINGS: WHAT IS THE WAY FORWARD?

Basysta Iryna*

**Professor of the Department of Law named after the Academician of the Ukrainian Academy of Sciences Pr. Ivan Lutskyi, doctor of legal sciences, professor, King Danylo University, (Ivano-Frankivsk, Ukraine)*

The aim of this study is to identify the individual elements of the mechanism for safeguarding children's rights, which, taken together and in combination, are designed to ensure child-friendly criminal proceedings. It has been established that it is important to act in the best interests of the child. And this is not merely a matter of complying with the requirements of current legislation, although this aspect is by no means insignificant, nor is the quality of regulatory provisions. The author argues that the focus is, first and foremost, on creating a child-friendly environment (both for the child in conflict with the law (suspect, accused) and for those in contact with them (witnesses, victims)) in the sense of a properly equipped room in accordance with established requirements and the coordinated work of a multidisciplinary team that provides the necessary psychological, medical and other assistance as soon as required (even around the clock). It has been established that this also involves the coordinated joint activity of such a team with the child's legal representative and defence counsel during investigative (criminal) proceedings involving the child and, more generally, during procedural actions. The aim was to examine the three components of a comprehensive mechanism for the protection of children's rights and to develop recommendations for the legislator, the pre-trial investigation body and the prosecutor regarding the provision of genuinely child-friendly criminal proceedings. To achieve this, a sample, the case study method, as well as terminological, dialectical and logical methods were employed.

It has been established that a theoretical and legal framework such as the mechanism for protecting children's rights comprises several elements, three of which (legislation; the creation of a child-friendly environment and the involvement of members of a multidisciplinary team, such as the 'Barnahus' model; and ensuring the presence and active participation of parties to criminal proceedings, without whom such proceedings should not be conducted in relation to children, and which make it child-friendly) have been formulated into the author's recommendations, which, together with the findings of fellow researchers and the shortcomings identified in judicial practice, should form a proper foundation for further legislative steps and their implementation in the practical investigation of criminal offences.

The findings of the study contribute to the advancement of academic theory and will also be of use to practitioners conducting investigations involving children.

Key words: educator, psychologist, doctor, multidisciplinary team, legal representative, Barnahus, international standards for child-friendly criminal proceedings, pre-trial investigation, court proceedings, mechanism for protecting children's rights.

Дата першого надходження статті до видання: 11.05.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 12.06.2026
Дата публікації: 29.06.2026